

In Beeld: Cartoons over de Tweede Kamerverkiezingen

Korte omschrijving werkvorm

Leerlingen analyseren enkele cartoons over de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart 2017.

Leerdoel

- Leerlingen weten hoe ze stapsgewijs spotprenten kunnen analyseren.
- Door de spotprenten te bekijken, krijgen de leerlingen meer inzicht in wat er zoal gebeurd is tijdens de verkiezingscampagne.

Bronnen

Verkiezingen algemeen

- **Spotprent 1:** door *Joep Bertrams*, maart 2017
http://www.yoopdeloop.com/archief/portfolio_item/1933/170314+stemmen

Over de PvdA

- **Spotprent 2a:** door *Bas van der Schot*, maart 2017
<http://www.volkskrant.nl/foto/bas-van-der-schot~p4368443/4365516/>
- **Spotprent 2b:** door *Joep Bertrams*, maart 2017
http://www.yoopdeloop.com/archief/portfolio_item/1920/170302+pvd+asscher
- **Spotprent 2c:** door *Ruben L. Oppenheimer*, maart 2017
<https://twitter.com/ROppenheimer/status/842275737902174208/photo/1>

Over de VVD

- **Spotprent 3a:** door *Ruben L. Oppenheimer*, maart 2017
<https://twitter.com/ROppenheimer/status/842353354105868288/photo/1>
- **Spotprent 3b:** door *Argus*, maart 2017
<http://www.argus-online.nl/user/gallery/cartoon/A-1303172.gif>
- **Spotprent 3c:** door *Ruben L. Oppenheimer*, maart 2017
<https://pbs.twimg.com/media/C6yZDWSWwAAqfz.jpg>

Over de invloed van Erdogan

- **Spotprent 4:** door *Ruben L. Oppenheimer*, maart 2017
<https://twitter.com/ROppenheimer/status/841943384172421120/photo/1>

Over de formatie

- **Spotprent 5:** door *Jos Collignon*, maart 2017
<http://www.volkskrant.nl/foto/collignon-2~p4368444/4359751/>

Benodigheden

- Voor iedere leerling een ‘Stappenplan spotprenten’
- De spotprenten die u wilt behandelen (geprint of op groot scherm)

Duur

Circa 40 minuten

Handleiding

1. Print voor iedere leerling het stappenplan (zie volgende pagina).
2. Laat via beamer of smartboard de spotprenten zien. In groepjes werken is ook mogelijk. Dan kunt u de spotprenten uitprinten en elk groepje één spotprent en het stappenplan geven.
3. Geef de leerlingen per spotprent vijf tot tien minuten tijd om de vragen uit het stappenplan te beantwoorden. De spotprenten 2 a, b, en c horen bij elkaar, net als 3 a, b, c. Laat ze de vragen over die groepjes van spotprenten tegelijk beantwoorden.
4. Bespreek vervolgens per spotprent de antwoorden klassikaal. Als u de klas in groepjes heeft verdeeld, kunt u de leerlingen vragen om hun antwoorden aan de rest van de klas te presenteren. U kunt de bespreking natuurlijk ook aangrijpen om een klassengesprek te beginnen over de campagne, de verkiezingsuitslag, of de rel van Nederland met Turkije. Wat vinden ze van de uitslag? Disclaimer: de rel met Turkije kan gevoelig liggen, en de cartoons bieden niet echt handvatten om die gevoeligheden voorzichtig bespreekbaar te maken.
5. U kunt natuurlijk besluiten om niet alle spotprenten te bespreken. Spotprent 4 is tamelijk moeilijk.

Stappenplan spotprenten

1. Wat zie je?
 - a. Zeg letterlijk wat je ziet, dus zonder te interpreteren.
 - b. Beschrijf de personen/figuren.
 - c. Beschrijf de voorwerpen.
 - d. Beschrijf de afgebeelde situatie.

2. Welke tekst staat er bij de spotprent?
 - a. Titel
 - b. Bijschriften/andere teksten
 - c. Jaartal/tekenaar

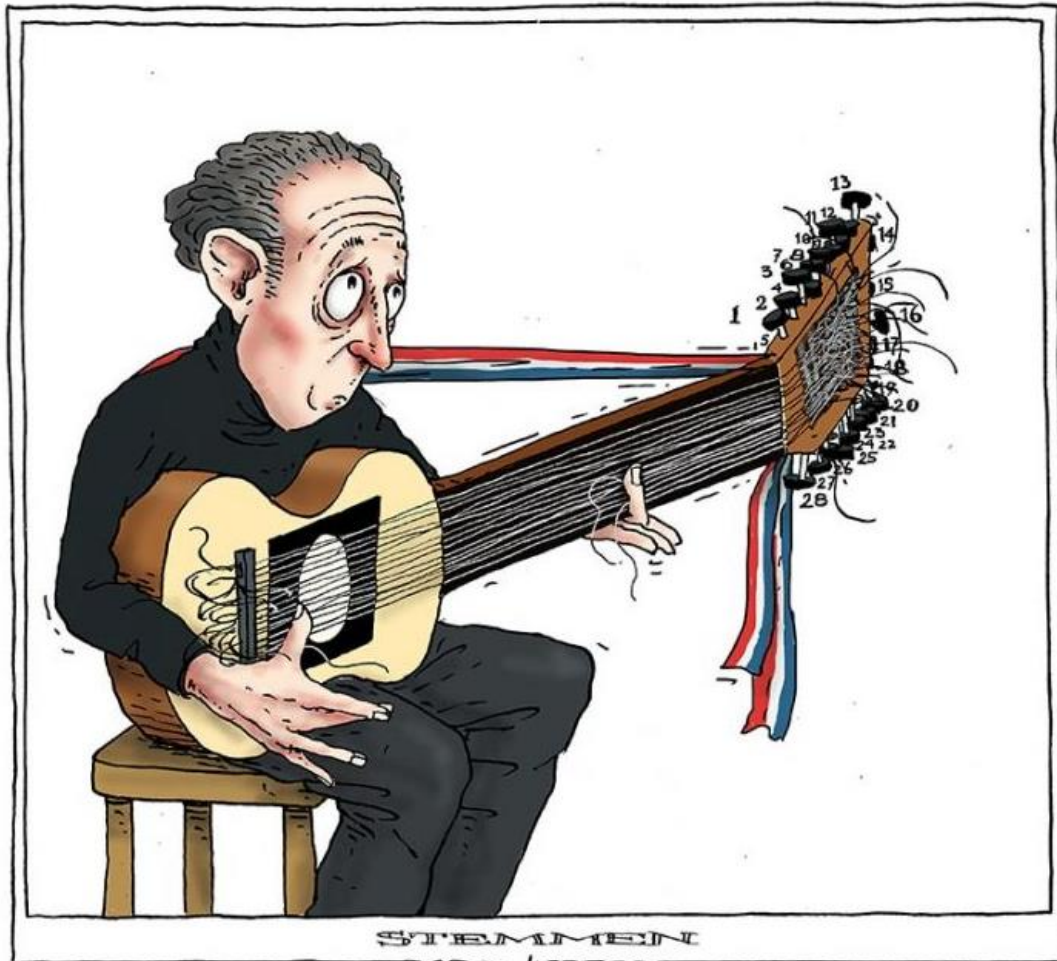
3. Welke symbolen of symboliek wordt gebruikt in de spotprent?

4. Welk onderwerp/thema/gebeurtenis wordt afgebeeld?

5. Wie of wat wordt er bespot in de spotprent?

6. Wat is de boodschap van de tekenaar?
 - a. Leg de boodschap uit.
 - b. Leg uit hoe de tekenaar personen, voorwerpen en symbolen gebruikt voor zijn boodschap.

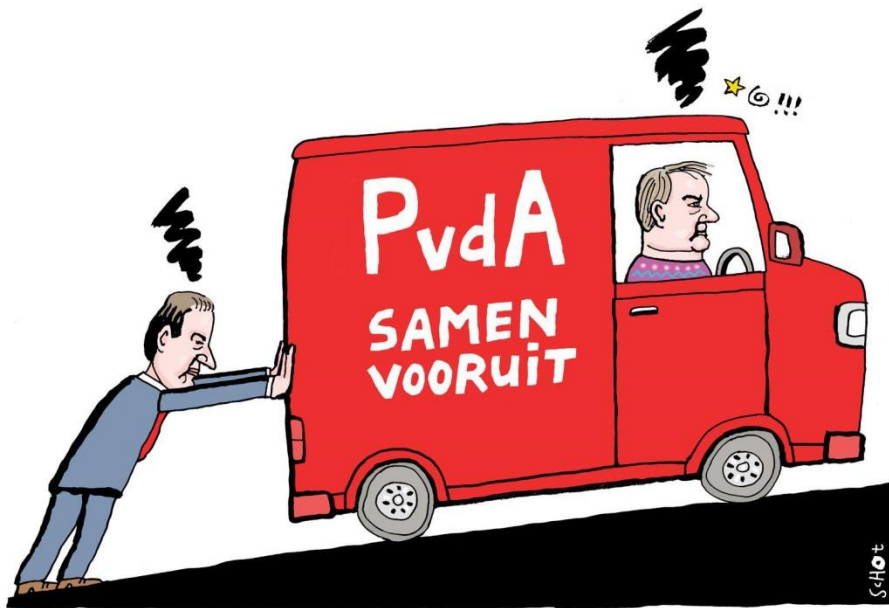
Spotprent 1

14-03-17 NEDERLAND KAN OP 28 PARTIJEN STEMMEN

Door Joep Bertrams, 14 maart 2017

Spotprent 2 a

Door Bas van der Schot, maart 2017

Spotprent 2 b

03-05-17 HET WIL MAAR NIET VLOTTEN MET DE PVDA

Door Joep Bertrams, maart 2017

Spotprent 2 c

Door Ruben L. Oppenheimer, maart 2017

Spotprent 3 a

Door Ruben L. Oppenheimer, maart 2017

Spotprent 3 b

Door Argus, maart 2017

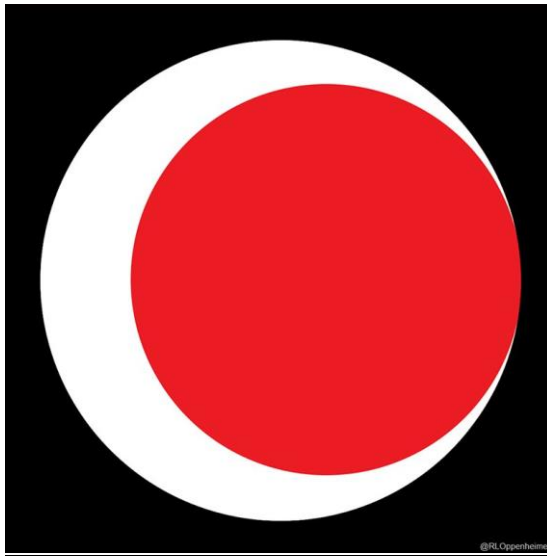
Spotprent 3 c

@RLOppenheimer

Door Ruben L. Oppenheimer, maart 2017

Spotprent 4

Door Ruben L. Oppenheimer, maart 2017

Spotprent 5

Door Jos Collignon, maart 2017

Antwoordmodel

Spotprent 1

1. Wat zie je?

Een man met een gitaar. De man kijkt een beetje moeilijk. De gitaarband heeft de kleuren van de Nederlandse vlag. De gitaar zelf heeft 28 snaren. De stemknoppen zijn allemaal genummerd. Op de plaats van het klankgat zie je een (nog niet ingevuld) stemhokje.

2. Welke tekst staat er bij de spotprent?

Onderaan de spotprent staat als titel: 'Stemmen'. Het onderschrift luidt: '14-03-17 Nederland kan op 28 partijen stemmen'.

3. Welke symbolen of symboliek wordt gebruikt in de spotprent?

De man staat symbool voor de Nederlandse kiezer. De 28 snaren van de gitaar staan symbool voor de 28 partijen die meededen aan de verkiezingen. Er is bovendien een woordgrap in de spotprent verwerkt: de tekenaar maakt gebruik van het feit dat 'stemmen' twee betekenissen heeft: stemmen bij verkiezingen en het stemmen van een instrument. Je zou daarom kunnen zeggen dat het stemmen van de gitaar hier symbool staat voor het stemmen bij verkiezingen.

4. Welk onderwerp/thema/gebeurtenis wordt afgebeeld?

De cartoon gaat over de verkiezingen voor de Tweede Kamer van 15 maart.

5. Wie of wat wordt er bespot in de spotprent?

De prent vestigt de aandacht op het grote aantal partijen dat deze keer meedeed met de verkiezingen. Een normale gitaar heeft 6 snaren, deze gitaar heeft er 28. Dat is overdreven veel. En voor verkiezingen is 28 partijen ook relatief veel, meestal zijn het er wat minder.

6. Wat is de boodschap van de tekenaar?

Zie ook bij vraag 5. Misschien wil de tekenaar laten zien dat hij medelijden heeft met de kiezers, want hij heeft de man met de gitaar een wat moeilijke gezichtsuitdrukking gegeven. De man kijkt geconcentreerd omhoog, alsof het stemmen van de gitaar hem veel moeite kost. Voor de Nederlandse kiezers was het misschien ook wel moeilijk om te weten waar al die 28 partijen voor stonden, en op welke ze dan moesten gaan stemmen.

Spotprenten 2a, 2b en 2c

1. Wat zie je?

2a: Een rood busje met de tekst 'Pvda samen vooruit'. Het busje gaat een heuvel op. Achter het stuur zit een man met een trui. Achter het busje staat een man in pak te duwen. De twee mannen stellen Hans Spekman - voorzitter van de PvdA - en Lodewijk Asscher - lijsttrekker van de PvdA - voor. Boven hun hoofden hangt een zwart wolkje. Bij Spekman zie je ook een sterretje, een spiraaltje en 3 uitroeptekens.

2b: Een man in donkergrijs pak met rode stropdas staat in de lift. Hij lijkt niet zo blij. Hij kijkt zorgelijk omhoog naar het bordje met de liftknoppen. De bovenste 11 (van 14) liftknoppen zijn kapot. Hij kan dus niet zo ver naar boven met deze lift. Op het bordje staat ook een plaatje van een roos.

2c: Dit is een vrij abstracte tekening. Onderaan zie je een schematisch getekende roos. Om de roos heen zie je grote rode klodders.

2. Welke tekst staat er bij de spotprenten?

2a: Op het busje staat 'PvdA Samen vooruit'. 'Samen vooruit' was de campagneslogan van de PvdA. Onderin zie je de naam van de tekenaar: Schot. Het sterretje, de spiraal en de uitroeptekens zou je ook als tekst kunnen beschouwen: vloeken en scheldwoorden.

2b: Onderaan de tekening staat als titel 'In de lift'. Het onderschrift luidt: '03-03-17 Het wil maar niet vlotten met de PvdA'.

2c: Bij deze spotprent staat alleen rechts onderin het Twitteraccount van de tekenaar: @RLOppenheimer.

3. Welke symbolen of symboliek wordt gebruikt in de spotprenten?

2a: Het rode busje staat symbool voor de PvdA. De heuvel waar het busje tegenop moet rijden staat symbool voor moeilijkheden.

2b: De roos staat symbool voor de PvdA. De lift staat symbool voor succes: hoe hoger je komt, hoe meer succes.

2c: De roos staat symbool voor de PvdA. De rode vlekken stellen waarschijnlijk bloedvlekken voor, en staan daarmee symbool voor een dramatische 'slachting'.

4. Welk onderwerp/thema/gebeurtenis wordt afgebeeld?

2a: De moeizame verkiezingscampagne van de PvdA.

2b: De mislukkende verkiezingscampagne van de PvdA.

2c: De slechte verkiezingsuitslag van de PvdA ('een slachting').

5. Wie of wat wordt er bespot in de spotprent?

2a: De (campagne van de) PvdA wordt bespot. Hun slogan was 'Samen vooruit', maar hun busje gaat in deze tekening nauwelijks vooruit. Het busje is kapot en Asscher moet duwen, de heuvel op... Het lukte de PvdA maar niet om kiezers enthousiast te krijgen.

2b: Asscher en zijn partij, de PvdA worden bespot. Asscher moet zijn partij 'omhoog brengen' in de peilingen, maar de lift is duidelijk kapot, hij kan niet verder dan de 3^e verdieping (of de 2^e, als de eerste knop de begane grond is).

3c: De PvdA wordt bespot. De partij wordt wreed 'geslacht', het bloed spat in het rond.

6. Wat is de boodschap van de tekenaar?

2a: De tekenaar geeft Asscher niet persoonlijk de schuld van het verlies van de PvdA. Asscher heeft zijn best gedaan, maar het busje van de PvdA was kapot en moest ook nog een heuvel op. Daar is niet tegenop te duwen. Je kunt er nog bij bedenken dat Asscher zo meteen moe

wordt, en dat het busje heel hard achteruit de heuvel af gaat rijden. Van de 38 zetels van de PvdA blijven er nog maar weinig over. Het verlies van de PvdA lijkt onvermijdelijk.

2b: Ook hier zie je Asscher in een onmogelijke situatie: hij wil de PvdA wel omhoog brengen, maar er valt niks aan te doen, de lift is kapot.

2c: De tekenaar vestigt hier de aandacht op hoe groot het verlies van de PvdA is. Ze zijn niet zomaar een paar zetels kwijt, nee, ze zijn echt compleet in de pan gehakt, er is nog maar heel weinig van ze over. Het is een hele 'bloederige' nederlaag.

Spotprent 3

1. Wat zie je?

3a: Je ziet een man in blauw pak met lichtblauwe stropdas (Rutte). Hij juicht en steekt zijn armen omhoog. In zijn ene hand heeft hij een Turks vlaggetje. Achter hem, in zijn schaduw, loopt een blonde man (Wilders) met een grote Nederlandse vlag. Hij kijkt zuur.

3b: Je ziet twee mannen, waarvan de ene een krant in zijn handen heeft. De krantenkop luidt: 'Tweestrijd Rutte Wilders mislukt'. De andere man legt uit dat er een tweestrijd is tussen Rutte en Erdogan.

3c: Je ziet een enorme grote groene krokodillenkop. Er zitten scherpe tanden in en je ziet kwijl uit de bek lopen. Als je heeeel goed kijkt, kun je zien dat de oogopslag van de krokodil een beetje lijkt op die van de Turkse president Erdogan. In de bek van de krokodil staat een vogeltje. Het is waarschijnlijk een 'krokodilwachter' (of: 'Egyptische plevier'). Deze bijzondere vogel leeft altijd in de buurt van de Nijlkrokodil, bij wie hij voedselresten en parasieten van tussen de tanden verwijderd. De vogel en de krokodil hebben daar beide voordeel van. Op de plaats van de kop zit het hoofd van een lachende Rutte, de lijsttrekker van de VVD.

2. Welke tekst staat er bij de spotprent?

3a: Geen tekst

3b: Boven: 'Rel met Turkije overschaduwde Tweede Kamerverkiezingen'. Krantenkop: 'Tweestrijd tussen Rutte Wilders mislukt'. In de spreekwolkjes: 'De verkiezingsstrijd vernauwt zich tot een tweestrijd tussen Rutte en Erdogan'.

3c: Geen tekst

3. Welke symbolen of symboliek wordt gebruikt in de spotprent?

3a: De juichende man in pak is Mark Rutte, de lijsttrekker van de VVD. Het vlaggetje staat symbool voor de rel van Nederland met Turkije. De blonde man is Wilders. De Nederlandse vlag staat voor de nationalistische boodschap van Wilders ('Nederland weer van ons'). De schaduw waarin hij loopt staat voor zijn 'verlies': in de peilingen leek PVV een tijd lang de grootste te worden, maar uiteindelijk werd VVD veruit de grootste.

3b: In deze tekening worden geen symbolen gebruikt.

3c: De krokodil staat voor de Turkse president Erdogan. Het vogeltje staat voor Rutte. Samen beelden de krokodil en het vogeltje uit dat er sprake is van een relatie waar beiden voordeel aan beleven, een win-winsituatie.

4. Welk onderwerp/thema/gebeurtenis wordt afgebeeld?

3a: De 'mislukte tweestrijd' tussen Rutte en Wilders, de verkiezingswinst van VVD/Rutte, en de relatief slechtere uitslag van PVV – wel meer zetels dan in 2012, maar een stuk lager dan oorspronkelijk verwacht.

3b: De tekening bespreekt de campagne, waarin eerst een tweestrijd tussen Wilders en Rutte was voorspeld, maar dat gebeurde niet echt. Wel ontstond er plotseling een conflict tussen Nederland en Turkije, waarbij Rutte en Erdogan tegenover elkaar kwamen te staan. Hierdoor

kon Rutte zich alsnog goed profileren.

3c: De tekening gaat over het diplomatieke conflict tussen Nederland en Turkije en de invloed die dat conflict had op het succes van Rutte tijdens de verkiezingscampagne.

5. Wie of wat wordt er bespot in de spotprent?

3a: Niet helemaal duidelijk: bespot de tekening Wilders, omdat hij het onderspit heeft gedolven/ Of bespot de tekening de 'harde opstelling' van Rutte ten opzichte van Turkije, omdat die opstelling misschien meer opportunistisch dan oprecht was?

3b: Deze tekening geeft commentaar op de invloed van de rel met Turkije op de verkiezingscampagne.

3c: Deze tekening geeft commentaar op de invloed van de rel met Turkije op de verkiezingscampagne.

6. Wat is de boodschap van de tekenaar?

3a: Waarschijnlijk wil de tekenaar erop wijzen dat Rutte de Turkse president Erdogan heel dankbaar mag zijn: Erdogan wilde in de week voor verkiezingsdag zijn ministers in Nederland campagne laten voeren om Turkse Nederlanders over te halen vóór een wijziging van de Turkse grondwet te stemmen die hem meer macht zal geven. Rutte deed heel streng en boos daarover, maar het conflict heeft Rutte waarschijnlijk flink geholpen om de verkiezingen glansrijk te winnen. Het gaf Rutte namelijk de kans om zich op te stellen als een sterke leider die Nederland beschermt tegen buitenlandse invloeden. De campagne begon als een tweestrijd tussen Wilders en Rutte; en alhoewel de VVD de PVV langzaam maar zeker toch al aan het inhalen was, heeft de rel met Turkije de VVD wellicht wel geholpen om uiteindelijk met grote afstand te winnen van de PVV.

3b: De tekening legt uit dat Rutte het aanvankelijk niet heel makkelijk had in de campagne. Hij had gehoopt dat er een tweestrijd zou ontstaan tussen Wilders en hem, maar Wilders was nauwelijks zichtbaar. Een tweestrijd is vaak gunstig voor partijleiders, omdat ze zo kunnen laten zien waarom mensen voor hen moeten stemmen. Vlak voor de verkiezingen had Rutte alsnog geluk: door de 'tweestrijd' met Erdogan kon hij zich alsnog goed profileren.

3c: Misschien wil de tekenaar zeggen dat de 'boosheid' van Rutte niet helemaal oprecht was, en die van Erdogan waarschijnlijk ook niet. Door hen af te beelden als krokodil en krokodilvogeltje, laat hij zien dat ze in zijn ogen beiden vooral veel voordeel haalden uit het conflict. Erdogan kon zich opstellen als sterke leider van Turkije, niet bang om een Europees land als Nederland uit te dagen. Ruttés harde opstelling heeft Erdogan alleen maar geholpen, terwijl Rutte er zelf ook wat aan overhield: een grotere verkiezingswinst.

Spotprent 4

1. Wat zie je?

Een stemhokje dat is ingevuld met een rood rondje. De witte ruimte die overblijft, heeft de vorm van de maan zoals die op de Turkse vlag staat.

2. Welke tekst staat er bij de spotprent?

Er is geen tekst.

3. Welke symbolen of symboliek wordt gebruikt in de spotprent?

Het stemhokje staat voor de stemkeuze die Nederlanders hadden op 15 maart. De maan staat voor de invloed van het conflict van Nederland met Turkije op die stemkeuze.

- Extra uitleg: Turkije wilde Turkse ministers in Nederland campagne laten voeren voor een grondwetswijziging die Erdogan meer macht zal geven. In april is er daarover een referendum in Turkije. Veel Turkse Nederlanders hebben stemrecht bij dat referendum omdat ze ook een Turks paspoort hebben. De Nederlandse regering was al boos dat Erdogan Nederlanders vergeleek met nazi's. Erdogan dreigde vervolgens ook met sancties, terwijl Nederland en Turkije nog in overleg waren. Premier Rutte accepteerde deze bedreiging niet, en verbood de Turkse ministers daarop om hier campagne te voeren.

4. Welk onderwerp/thema/gebeurtenis wordt afgebeeld?

De Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart 2017, en de invloed van het diplomatieke conflict van Nederland en Turkije op de keuze die mensen maakten.

- Voor mensen die Erdogan steunden, kon het conflict een extra reden zijn om op de partij DENK te stemmen. Mensen die juist tegen de Turkse campagne in Nederland waren, konden op Rutte stemmen (of op Wilders, die zich ook altijd duidelijk uitspreekt tegen de invloed van islamitische landen op Nederland).

5. Wie of wat wordt er bespot in de spotprent?

De tekening is vooral een mooie vormgeef-vondst. Maar de tekening gaat waarschijnlijk ook over het feit dat Turks-Nederlandse kiezers met hun stemkeuze zorgen voor 'Turkse invloed' in de Tweede Kamer.

6. Wat is de boodschap van de tekenaar?

Misschien vindt de tekenaar het geen goede ontwikkeling dat er sprake is van Turkse invloed op verkiezingen voor het Nederlandse parlement. Maar het is moeilijk om te bepalen of er wel sprake is van een boodschap; het kan ook slechts een constatering zijn. En uit vormgevingsoogpunt is deze tekening een mooie vondst: je kunt het zien als een soort puzzeltje voor tekenaars.

Spotprent 5

1. Wat zie je?

Een stelletje slentert door een winkelstraat. Ze zien een D66-bakker die schuimtaarten verkoopt, een CDA-vishandel met haring in de aanbieding, en een VVD-traiteur met luxe hapjes en champagne. De winkeliers staan in de deuropening en bieden hun waren aan. Ze hebben de gezichten van de partijleiders Pechtold, Buma en Rutte. De jongen zegt tegen het meisje dat de winkeliers hun waren na de verkiezingen gaan mengen. Het meisje reageert met "Mmmm!".

2. Welke tekst staat er bij de spotprent?

Bakker D66 – Schuimtaart met slagroom – zoveel je binnen kunt houden

CDA – Haring met ui altijd elke dag!

VVD traiteur – ganzenlever & champagne / voor onze kinderen

In de spreekwolkjes: “En na de verkiezingen gaan ze het mengen” / “Mmmm!”

3. Welke symbolen of symboliek wordt gebruikt in de spotprent?

De winkels staan voor partijen: D66, CDA en VVD. De formatie moet nog beginnen, maar het is heel waarschijnlijk dat deze drie partijen samen in een regering terecht gaan komen. Het aanbieden van waren staat voor het doen van verkiezingsbeloften. Het stelletje staat voor de Nederlandse kiezers die moeten bepalen welke partij ze gaan kiezen (welke ‘waren’ ze willen kopen).

4. Welk onderwerp/thema/gebeurtenis wordt afgebeeld?

Het onderwerp van de tekening is de verkiezingscampagne waarin elke partij met zijn eigen beloften strooit, en het feit dat partijen na de verkiezingen altijd samen moeten gaan werken in een coalitie, en daarbij compromissen moeten sluiten.

5. Wie of wat wordt er bespot in de spotprent?

Het waarheidsgehalte van de verkiezingsbeloften wordt bespot: iedereen kan nu al bedenken dat de partijen na de verkiezingen moeten samenwerken, en veel van die beloften ‘passen’ niet bij elkaar (haringen met slagroomtaarten met champagne...).

6. Wat is de boodschap van de tekenaar?

De tekenaar lijkt vrij cynisch te zijn over de politieke partijen, die stug ‘reclame’ maken voor hun standpunten, terwijl die standpunten later in een coalitieregering zo vermengd raken dat het eigenlijk een ‘smerige brij’ wordt. Als je op de tekening afgaat, lijkt de tekenaar de overtuiging te hebben dat kiezers dat heus ook wel door hebben. Maar het lijkt een onvermijdelijk spelletje te zijn: ook al weet iedereen hoe het werkt, toch gaan we er mee door.